

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРИНГОВОГО ВІЗИТУ

**щодо стану дотримання прав дітей в державних установах, навчальних
зкладах Донецької та Луганської областей**

**(за підтримки громадської спілки «Українська Гельсінська спілка з прав
людини» в рамках проекту USAID «Права людини в дії»)**

Технічне завдання моніторингового візиту:

Мета візиту: (1) оцінка ситуації в сфері дотримання прав дітей, а також (2) збір інформації щодо фактів утримання заручників¹

Місце проведення: м. Констянтинівка, Сєверодонецьк, Рубіжне, Лисичанськ, Артемівськ та Дружківка

Дата проведення: 6-11 грудня 2014 року

Склад групи:

1. Романцова Олександра, Центр громадянських свобод (керівник групи)
2. Томак Марія, Центр громадянських свобод
3. Біда Олексій, правозахисник, громадський діяч
4. Лисенко Марія, Центр громадянських свобод
5. Литкевич Владислав, Міжнародне партнерство за права людини
6. Чорна Олена Володимирівна, Офіс Уповноваженого ВР з прав людини
7. Левенко Ганна Михайлівна, Офіс Уповноваженого ВР з прав людини

Представники Офісу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Чорна О.В. та Левенко Г.М. відповідали за оцінку ситуації в сфері дотримання прав дітей.

¹ Окремий звіт за результатами візиту моніторів щодо фактів утримання заручників, катувань та позасудових страт «Хімічний трикутник» Луганщини під час окупації: заручники, катування та позасудові страти

Аспекти, що підлягали оцінці:

- кількість дітей, постраждалих в ході збройного конфлікту (окремо діти, що знаходяться на утриманні держави – діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, діти-інваліди та ін.);
- характер отриманих травм;
- забезпечення діяльності закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту (кадрове, медичне, матеріальне забезпечення та фінансування);
- заходи, які вживаються органами виконавчої влади для створення належних умов для проживання сімей з дітьми та дітей вразливих категорій, з числа переселенців, надання їм соціальної та психологічної підтримки та допомоги.

Опис візиту:

У Донецькій, Луганській областях проживало близько 1 млн. дітей із 8 млн. дітей в Україні. З них близько 15 тисяч – діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. В інтернатних закладах виховувалось близько 2 тисяч дітей, решта в сім'ях опікунів, прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу (12 тисяч).

З метою оцінки ситуації у сфері дотримання прав дітей, працівниками управління з питань дотримання прав дитини, недискримінації та ґендерної рівності Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини спільно з представниками громадської організації «Центр громадських свобод» в рамках проекту USAID «Права людини в дії» проведено моніторинговий візит до населених пунктів Донецької і Луганської областей, які знаходяться у зоні, наближеній до АТО.

У рамках візиту були відвідані 9 закладів: дитяче відділення Центральної районної лікарні м. Костянтинівка, Центр соціально-психологічної реабілітації дітей Лисичанської міської ради, комунальні заклади «Рубіжанська обласна загальноосвітня санаторна школа - інтернат I-III ступенів» і «Рубіжанський навчально-реабілітаційний центр "Кришталік", Северодонецька обласна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів, спеціалізована середня школа № 17 I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземних мов м. Северодонецька, Луганський обласний будинок дитини, обласний спеціалізований будинок дитини у м. Артемівську та Дружківський дитячий будинок-інтернат.

Крім того, було відвідано Луганську обласну державну адміністрацію, службу у справах дітей Луганської обласної державної адміністрації, службу у справах дітей та управління соціального захисту населення Северодонецької міської ради.

Метою візиту було з'ясування стану дотримання та забезпечення основних прав дітей, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей з особливими потребами, що проживають та навчаються у закладах Донецької та Луганської областей.

Під час відвідування дитячого відділення Центральної районної лікарні м. Костянтинівка (Донецька обл.) було виявлено ряд проблем, які потребують невідкладного вирішення. Зокрема, керівник дитячого відділення Центральної районної лікарні м. Костянтинівка (Донецька обл.) зазначила про недостатнє забезпечення дітей ліками, у зв'язку з чим батьки змушені купувати необхідні медикаменти. Також заввіділенням відмітила про необхідність суттєвого покращення харчування хворих дітей, яке є невід'ємною складовою лікувального процесу.

На момент відвідування Центру соціально-психологічної реабілітації дітей Лисичанської міської ради (Луганська обл.) в ньому перебувало 14 дітей, з яких 10 –

це діти, позбавлені батьківського піклування. Це діти із двох ДБСТ (Дитячі будинки сімейного типу) та однієї прийомної сім'ї у м. Первомайську. Батьки-вихователі та прийомні батьки змушені були віддати дітей до Центру, оскільки м. Первомайськ знаходиться в зоні проведення активних воєнних дій і життя дітей було під загрозою. Після стабілізації ситуації батьки мають намір повернути дітей в сім'ї.

Адміністрація Центру забезпечує умови проживання, навчання та виховання дітей. Водночас під час відвідування було виявлено, що в закладі недостатньо опалюються приміщення, є потреба в медикаментах, зимовому взутті для хлопчиків.

Під час візиту до комунального закладу «Рубіжанська обласна загальноосвітня санаторна школа-інтернат I-III ступенів» (Луганська обл.) на вихідних знаходилося 6 вихованців. Сама санаторна школа розрахована на 140 дітей віком 6-15 років із захворюваннями спини з цілодобовим перебуванням тих дітей, які цього потребують. Для лікування дітей створені необхідні умови: є кабінет ЛФК, масажний кабінет, кімната прийняття лікувальних ванн тощо. Діти отримують повноцінне харчування та забезпечені необхідними медичними препаратами. Три дитини-сироти, які є учнями школи, з червня 2014 року знаходяться в санаторному закладі Одеської області.

У комунальному закладі «Рубіжанський навчально-реабілітаційний центр «Кришталік» для дітей з вадами зору на час візиту (вихідний день) проживали 3 дитини. Заклад розрахований на 152 вихованця, в т.ч. на 30 осіб з постійним перебуванням. 16 дітей цього Центру мають статус дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з яких 14 дітей знаходяться під опікою родичів. Двоє дітей, які знаходяться під опікою керівника Центру, на даний час перебувають в санаторному закладі Одеської області.

Моніторингова група разом з адміністрацією закладу оглянула навчальні класи, спеціалізовані кабінети, спальні приміщення, ігрові кімнати, медичний пункт, їдальню тощо. Слід зазначити, що в школі створені належні умови для навчання та виховання дітей, застосовуються різні методики в залежності від складності захворювання кожної дитини.

Сєверодонецька обласна загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів (Сєверодонецька школа-інтернат для дітей сиріт) – це навчальний заклад для дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Влітку 2014 року цей заклад зазнав часткового руйнування під час обстрілів м. Сєверодонецька. На той час всі вихованці інтернату були вивезені до закладів оздоровлення та відпочинку Одеської області. Наразі при підтримці облдержадміністрації, волонтерів, спонсорів в закладі проводяться ремонтні роботи, після завершення яких керівництво облдержадміністрації планує повернути дітей до інтернату.

Моніторингова група також відвідала спеціалізовану середню школу № 17 I-III ступенів з поглибленим вивченням іноземних мов м. Сєверодонецька, в якій навчається 686 учнів (27 класів). Навчальний рік у закладі розпочався 1 вересня, графік проведення канікул запланований відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки України.

За інформацією директора школи, всі діти забезпечені підручниками. Для дітей початкових класів відкриті групи продовженого дня. Крім того, в закладі у позаурочний час працюють гуртки та спортивні секції. У школі опалювальний сезон розпочався своєчасно.

Також був відвіданий Луганський обласний будинок дитини, який у листопаді 2014 року передислокований та розміщений в окремому крилі приміщення дитячого санаторію м. Сєверодонецька. Під час відвідування в закладі знаходилось четверо малолітніх дітей.

За інформацією головного лікаря будинку дитини, Сумська обласна держадміністрація взяла шефство над закладом і за попередньою домовленістю погодилася зробити ремонтні роботи. Після створення належних умов для проживання всіх вихованців, адміністрація закладу планує повернути ще 69 своїх дітей, які на даний час перебувають в спеціалізованих будинках дитини Харківської області.

На час відвідування заклад був забезпечений теплом, також вирішено питання забезпечення продуктами харчування та медикаментами.

У ході візиту до обласного спеціалізованого будинку дитини м. Артемівська Донецької області було з'ясовано, що в закладі виховується 49 дітей віком від 0 до 5 років. Влітку 2014 року до закладу було переведено 31 дитину із Донецького обласного будинку дитини у зв'язку з евакуацією.

Керівництво закладу забезпечує належні умови утримання дітей: діти отримують повноцінне харчування та медичне забезпечення. Проте зазначаємо, що через недостатнє державне фінансування адміністрація з метою нормального функціонування закладу, змушена залучати спонсорську допомогу. Зокрема це стосується закупівлі ліків, продуктів харчування, засобів гігієни, проведення ремонтних робіт, придбання меблів та іншого необхідного інвентарю.

На цей час заклад потребує пелюшок, памперсів, оновлення постільної білизни, подушок, дитячих дерев'яних манежів та ліжок. Крім того, у зв'язку з нестабільною ситуацією на Сході, доцільно було б придбати нову холодильну камеру з метою збільшення запасів продуктів харчування.

Під час візиту до Дружківського дитячого будинку-інтернату у закладі було 343 вихованці, з яких 261 дитина віком 4-18 років. Серед дітей 30 мають статус дітей-сиріт, 110 – статус дітей, позбавлених батьківського піклування. Керівник закладу є опікуном по відношенню до 106 дітей, інші мають опікунів із числа родичів.

Результати моніторингового візиту показали, що відвіданий заклад забезпечує права дітей щодо отримання передбачених законодавством державних соціальних допомог, пенсій. У закладі створені умови для проведення реабілітаційних занять з дітьми, розвитку їх здібностей. Крім того, в корпусі є навчальні класи, кабінети для проведення корекційної роботи, логопедичні кабінети, працює психолог.

Не зважаючи на те, що в серпні 2014 року до закладу були переведені 200 вихованців Шахтарського дитячого будинку-інтернату, адміністрація змогла створити для дітей прийнятні умови для проживання. У кімнатах тепло, діти забезпечені індивідуальними постільними речами і білизною, ліжками. В корпусі є душові, встановлена пральна машина.

Серед проблемних питань, які необхідно вирішити, слід зазначити про необхідність переведення старших вихованців (молоді у віці від 18 до 35 років) до інших установ, що дасть змогу забезпечення більш комфортного проживання дітей.

Також у зв'язку з тим, що діти (хлопчики) із Шахтарського дитячого будинку-інтернату були евакуйовані у терміновому порядку, є потреба у забезпеченні їх одягом та взуттям.

Висновки:

Потребує вирішення питання перерозподілу фінансування утримання закладів та їх вихованців у зв'язку із переміщенням дітей із одного закладу в іншій як в межах області, так і на міжобласному рівні. Так, наприклад, Дружківський дитячий будинок-інтернат для дітей з важкими формами інвалідності на Донеччині має можливість

утримання 200 дітей, але в даний час там мешкає понад 300 осіб після того, як дітей та молодь було евакуйовано з Шахтарського дитячого будинку-інтернату через обстріли.

У зоні проведення антитерористичної операції на кінець 2014 року за оперативними даними перебуває близько 6 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються:

- у Донецькій області в 18 дитячих будинках сімейного типу (126 дітей) та 119 прийомних сім'ях (251 дитина);
- у Луганській області в 9 дитячих будинків сімейного типу (47 дітей) та 96 прийомних сімей (149 дітей);
- близько 5,5 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, виховуються в сім'ях опікунів, піклувальників Донецької та Луганської областей.

На жаль ситуація складається таким чином, що в соціальні заклади поступають діти, які осиротіли чи залишилися без батьківського піклування вже під час військового конфлікту. За оперативною інформацією, в 7 закладах соціального захисту дітей, які знаходяться на непідконтрольній Україні території, на кінець року перебувало 50 дітей.

Наступні кроки:

За результатами моніторингового візиту Секретаріатом Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини направлено запит до Міністра соціальної політики України Розенка П.В. з метою вжиття заходів для захисту прав дітей.

Звіт видано в рамках проекту «Права людини в дії» завдяки щедрій підтримці американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID або Уряду Сполучених Штатів Америки.

Американський народ, через USAID, надає економічну та гуманітарну допомогу по всьому світу понад 50 років. В Україні допомога USAID надається у таких сферах як: економічний розвиток, демократія та управління, охорона здоров'я і соціальний сектор. Починаючи з 1992 р., Агентство США з міжнародного розвитку надало Україні технічну та гуманітарну допомогу на суму 1,8 мільярда доларів. Детальнішу інформацію про програми USAID в Україні можна отримати на офіційному веб-сайті USAID <http://ukraine.usaid.gov> та сторінці у Facebook <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>